

Het Nieuw Surinaams Burgerlijk Wetboek

In het strijklicht van 50 jaar onafhankelijkheid

Chequita Ramautar, Viola Heutger, Bastiaan van der Velden & Michael Milo¹

In De Nationale Assemblée (DNA) in Paramaribo vond op donderdag 6 februari 2025 een symposium plaats met als thema: ‘70 jaar Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, 50 jaar Onafhankelijkheid Suriname, Inwerkingtreding nieuw Burgerlijk Wetboek: Reflectie en Toekomst’. Dit symposium werd georganiseerd door DNA in samenwerking met de Open Universiteit Nederland en de Universiteit Antwerpen. Onder de vlag van dit thema werd op het gedeeld verleden kritisch gereflecteerd door politici, historici, rechtsgeleerden en advocaten, met bijzondere aandacht voor de rechtsbetrekking tussen Suriname en Nederland. Een verslag.

Op 1 mei 2025 treedt in Suriname een nieuw Burgerlijk Wetboek in werking. Op 6 februari 2025 heeft de president C. Santokhi een besluit daartoe ondertekend.² Die ondertekening vond plaats op dezelfde dag dat de Nationale Assemblée in grote gastvrijheid gelegenheid bood aan Surinaamse en Nederlandse rechtsgeleerden vergelijkende aandacht te besteden aan het recht in Suriname en Nederland na een vijftigjarige onafhankelijkheid,³ in de schaduw van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden,⁴ in een aan dat thema gewijd symposium.⁵ Suriname en de landen in het Koninkrijksverband hebben een gedeeld verleden dat voor Suriname teruggaat tot 1667, in koloniaal en postkoloniaal verband, formeel en informeel, ook na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975, tot op de huidige dag. Ofschoon er sinds dat moment van onafhankelijkheid geen formeel Koninkrijksverband meer is, zijn er nog steeds inhoudelijke banden: een alge-

mene, ongeschreven Surinaamsrechtelijke regel van doorwerking – zo kwalificeerde Gaetano Best:

‘De staatkundige onafhankelijkheid van de Republiek Suriname heeft geen invloed gehad op de, mogelijk mede door de behoefte aan concordantie oftewel overeenstemming ingegeven, gewoonte van praktijkjuristen om, voor wat betreft de uitleg van leerstukken, beginselen en regels, Nederlandse literatuur en jurisprudentie te raadplegen.’⁶

Onder het thema ‘70 jaar Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, 50 jaar onafhankelijkheid Suriname, inwerkingtreding Nieuw Burgerlijk Wetboek: Reflectie en Toekomst’ werd op het gedeeld verleden kritisch gereflecteerd door politici, historici, rechtsgeleerden en advocaten, met bijzondere aandacht voor de rechtsbetrekking tussen Suriname en Nederland zowel publiek- als privaatrechtelijk en op mogelijkheden voor voortgaande academische en praktische samenwerking op juridisch gebied. Zo kwam achtereenvolgens aan de orde de vijftigjarige onafhankelijkheid en de verhouding tussen Suriname en Nederland (M. Hassankhan), een analyse van de rechten op grond in Suriname (A.C. Akkal-Ramautar); de staatkundige ontwikkeling en de positie van mensenrechten (W. Pherai); het erfrecht in Suriname (M. Veira); de hoedanigheid van de rechtsbetrekking tussen Suriname en Nederland (H. Lim A Po); verwachtingen naar aanleiding van een codificatie in Suriname en Nederland vergeleken (J.M. Milo) en beschouwingen over het concordantiebeginsel (B. van der Velden). De (rechts)geleerde reflectie door academici, advocaten en his-

Suriname en de landen in het Koninkrijksverband hebben een gedeeld verleden dat voor Suriname teruggaat tot 1667, in koloniaal en postkoloniaal verband, formeel en informeel, tot op de huidige dag

torici werd voorafgegaan door bijdragen van de hoogste vertegenwoordigers van de wetgevende, de rechtsprekende en de bestuurlijke macht. Achtereenvolgens spraken de voorzitter van de Nationale Assemblée (M. Bee), de Nederlandse ambassadeur (W. Oostelbos), de vicevoorzitter van de Nationale Assemblée (D. Sharman), de minister van binnenlandse zaken (A. Ramdin) en de president van de Republiek Suriname (C. Santokhi).

‘Noodzakelijk voor bloei en vooruitgang van een samenleving is een deugdelijke juridische ordening in een rechtsstaat, en een nieuw Burgerlijk Wetboek per 1 mei 2025 is daarvoor een belangrijke eerste stap’ – aldus president Santokhi. Uit de lessen van het verleden dient lering te worden getrokken, ook van de gebeurtenissen van de halve eeuw onafhankelijkheid; de impact van het nieuwe BW zal groot zijn; het is ook aan de Surinaamse wetgever dat dat soepel zal verlopen, zo sprak de Voorzitter van de Nationale Assemblée Marinus Bee. Beiden benadrukten de nauwe banden tussen de beide landen. De verhouding tussen Suriname en Nederland is natuurlijk anders dan die tussen twee willekeurige landen – omdat banden van verwantschap van culturen, familie en vrienden verenigen, aldus ambassadeur Oostelbos. Minister Ramdin benadrukte de noodzaak van kritische reflectie op het verleden van een halve eeuw onafhankelijkheid, alles ten behoeve van de opbouw. Een publiekrechtelijk thema dat meermaals terugkeerde was de nog steeds spelende onduidelijkheid van grensbepaling, zowel ten opzichte van Guyana als Frans-Guyana, een erfenis van een nalatig moederland, dat nog op de dag van onafhankelijkheid in de achterkamers voor grote beroering zorgde.⁷

Wanneer de dagen van voor de onafhankelijkheid met die van nu worden vergeleken, zo betoogde historicus en onderminister van Binnenlandse Zaken Maurits Has-sankhan, zien wij dat verschillende bevolkingsgroepen die vroeger gescheiden leefden, nu meer in contact komen met elkaar. Dat leidt tot integratie en begrip voor elkaar. Wanda Pherai (AdeKUS) belichtte de publiekrechtelijke orde, gebruik van noodrecht, juist ook tijdens de militaire dictatuur van 1980-1987, en de vele uitdagingen waarvoor Suriname staat.⁸

Het oude BW dateerde van 1869 – vrijwel gelijklopend aan ons oude BW van 1838. Het was hoogst noodzakelijk dat dat eens bij de tijd werd gebracht – aldus ook expliciet de vice-voorzitter van de Nationale Assemblée Dew Sharman. Bij de herdenking van het eeuwfeest van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek in 1938 had De Gaay Fortman al de opmerking gemaakt dat het veel beter was geweest als de wetgever zich in 1869 wat minder krampachtig aan het Nederlandse voorbeeld had gehouden.⁹ In 1992 kwamen gelijk met de inwerkingtreding van het nieuwe BW in Nederland ook stemmen op voor een nieuwe codificatie van het Surinaamse BW, en werden eerste voorbereidingen gemaakt. Heeft dat lang geduurd? Rudge meent van wel – in vergelijking met Nederlandse codificatie van burgerlijk recht valt het nogal mee.¹⁰ Perioden van codificerende activiteit wisselden af met perioden van inactiviteit. De huidige president Santokhi was als Minister van Justitie in 2006 zeer begaan, en onder zijn presidentschap sinds 2020 kwam het codificatieproject goed op stoom.

Het ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek met een uitvoerige memorie van toelichting werd in januari 2022 aangeboden aan de Nationale Assemblée.¹¹ Jan de Boer en – voor Boek 2 – Peter van Schilfgaarde waren als auteur van tekst en toelichting inhoudelijk zeer betrokken.¹² Een commissie van rapporteurs heeft vervolgens hoorzittingen gehouden met allerhande betrokken groepen in de samenleving om het ontwerp zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de rechtsbeleving en de rechtsbeoefening. Wie de gang van zaken naar codificatie wil lezen, raadplege het mooie artikel van Gangaram Panday.¹³ Het nieuwe Surinaamse BW sluit aan op het Burgerlijk Wetboek van Curaçao, en dat is weer sterk geïnspireerd door het nieuwe Burgerlijk Wetboek van Nederland – in begrippen, regels en systematiek. Het is een BW dat aan de situatie

Het is een BW dat aan de situatie van Suriname is aangepast

Auteurs

1. Mr. dr. A.C. Ramautar is universitair docent aan de Open Universiteit en deeltijds docent aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname; dr. V. Heutger is als onderzoeker verbonden aan de Universiteit Antwerpen, waar zij zich richt op vraagstukken binnen het transportrecht; mr. dr. B.D. van der Velden is docent Rechtsgeschiedenis aan de Open Universiteit; mr. J.M. Milo is Universitair hoofddocent aan het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Universiteit Utrecht.

Noten

2. Resolutie van 6 februari 2025 houdende vaststelling van de inwerkingtreding van het Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 no. 164).

3. Per 25 november 1975 door wijziging van het Statuut bij rijkswet van 22 november 1975, Stb. 617, PbNA 233.

4. Wet van 28 October 1954, houdende aanvaarding van een statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, Stb. 1954, 503.

5. Het symposium was georganiseerd door Chequita Ramautar-Akkal en Viola Heutger, in nauwe samenwerking met de Nationale Assemblée; eveneens werkten mee de Anton de Kom Universiteit, de Open Universiteit, de Universiteit Utrecht, de Universiteit van Antwerpen en de Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking – het is op het youtube-kanaal van de Nationale Assemblée te bekijken: [youtube.com/watch?v=aX8ZUSXlkek&t=24593s](https://www.youtube.com/watch?v=aX8ZUSXlkek&t=24593s). Dit symposium was een logisch vervolg op het jaarsymposium van de Nederlandse Vereni-

ging voor Rechtsvergelijking van 8 mei 2024 te Utrecht over 70 jaar Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Dr. Ramautar sprak daar over de positie van Suriname. De symposiumbundel zal in 2025 verschijnen.

6. G. Best, ‘Over nut en noodzaak van concordantie ten tijde van staatkundige onafhankelijkheid’ (redactioneel), *Surinaams Juristenblad* 2023, p. 3.

7. Hans Lim A Po was er op die dag bij, en verhaalde daarvan.

8. Docent aan de Anton de Kom Universiteit, voormalig lid van de Sociaal Economische Raad. Pherai promoveerde aan de Universiteit Utrecht op het proefschrift *Het Constitutioneel Bestel van Suriname gedurende het Militair Bestuur 1980-1987*, 2020.

9. B. de Gaay Fortmann, *Het Burgerlijk Wetboek in Suriname en Curaçao*, in: P. Scholten

& E.M. Meijers, *Gedenboek Burgerlijk Wetboek 1838-1938*, 1938, p. 749-775.

10. E.P. Rudge, *Redactioneel*, *Surinaams Juristenblad* 2024/3, p. 1.

11. Op de website van de Assemblée is het nieuwe wetboek met de memorie van toelichting in te zien en te downloaden: [dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wetten-na-2005/nieuw-burgerlijk-wetboek-\(burgerlijk-wetboek-2023\)/](https://dna.sr/wetgeving/surinaamse-wetten/wetten-na-2005/nieuw-burgerlijk-wetboek-(burgerlijk-wetboek-2023)/).

12. Zie zijn *Nieuw BW overzee*, 2019; eerder in Inleiding themanummer: ‘Een tropisch nieuw BW’, *WPNR* 2009, afl. 6807.

13. S. Gangaram Panday, ‘Het Nieuw Burgerlijk Wetboek en het Nieuw Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering: nog steeds in de maak!’, *Surinaams Juristenblad* 2024/3, p. 180-186.

© FotografiaBasica/Getty images

van Suriname is aangepast, zodat met meer eenvoud de rechtsontwikkeling in Suriname in te bedden is in het systeem van het recht, in wetgeving, rechtspraak en rechtsgeleerde discussie in het Koninkrijk. Meerdere sprekers in Suriname spraken zich voor dit behoud van eenheid uit, maar met de wens dat de Surinaamse rechter duidelijk vermelding maakt van de gevallen, waarin overwegingen in vonnissen geïnspireerd zijn door voorbeelden uit het Koninkrijk – en evenzeer met de gedachte dat die eenheid niet ten koste zou moeten gaan van de Surinaamse eigenheid. Geen concordantie als er geen noodzaak is, en uitgaan van het vermoeden van discordantie. Lim A Po¹⁴ wees op de klemmende noodzaak om concordantie aldus postkoloniaal te begrijpen, in navolging van Gaetano Best.¹⁵

Dat kan uitstekend, ook met een Burgerlijk Wetboek dat in begrippen, regels en systematiek overeenkomt. Die elementen hoeven dan niet discordant te zijn. In methode, gevalsbeslissing en contextualiteit kan veel van het voorgeschrevene naar eigen aard worden begrepen – ook als het bijvoorbeeld gaat om gewoonterecht van inheemse en tribale volken.

Op punten wijkt het Burgerlijk Wetboek vanzelfsprekend af. Zo worden Europese regels niet noodzakelijk gevolgd; zo kent het wetboek net als onder het oude BW en net zoals Curaçao, Aruba en de BES-codificatie geen fiducia-verbod, en kent zelfs een regeling van de trust – in titel 3.6 – waar E.M. Meijers ooit voor het Nederlandse BW ruimte voor een algemene regeling voor bewind had gedacht.¹⁶

Lees artikel 3:127 lid 1: '[v]oor de toepassing van deze titel heeft de term trust het oog op de rechtsbetrekkingen die bij rechtshandelingen onder de levenden of ter zake des doods in het leven worden geroepen door een persoon, de insteller, wanneer een trustee rechthebbende op goederen is of wordt ten behoeve van een begunstigde of voor een bepaald doel.' Dat is een trust die prima past in de grondtonen van een orde van burgerlijk recht in de civiele traditie – waaraan in de memorie van toelichting ook uitgebreid aandacht wordt besteed.

In de grondordening is, anders dan in Nederland, geen eenduidige nucleus van eigendom; integendeel: uit de koloniale orde resteerde een ordening van grond die

voor hoofdbreken zorgde.¹⁷ Artikel 5:1a van het nieuwe BW zou een oplossing kunnen zijn, met een fictie, eigen aan rechtsgeleerden uit de civiele traditie: allodiale eigendom geldt als eigendom, bedoeld in dit boek. Toch zijn er ook grote publieke belangen gemoeid met de gerechtigdheid tot grond. Eigendom in exclusiviteit laat zich slecht verenigen met collectieve rechten van tribale en inheemse gemeenschappen; bovendien moet tegen exploitatie van het land door een extractieve industrie worden gewaakt – zo Lim A Po. In ieder geval is het vraagstuk van de onverdeelde boedels – waarbij de zake-lijke gerechtigdheid op percelen grond in gemeenschap gehouden wordt, niet alle gerechtigden bekend zijn, alsmede grond en gebouwen onbeheerd blijven een voortdurende kwestie.¹⁸ In het Nieuwe Burgerlijk Wetboek zijn in Afdeling 4 van boek 3 BW in de artikelen 200 a t/m 200 i regels over de ‘Langdurig onverdeeld gebleven gemeenschap, bestaande uit een onroerende zaak’ opgenomen. Deze zijn vrijwel identiek aan de artikelen 200 a t/m h van boek 3 BW van Curaçao.

Toezicht is noodzakelijk op het grondgebruik, zo bepleitte Akkal-Ramautar.¹⁹ Tegelijk: aanwezigheid van instituties is geen garantie voor deugdelijk beleid en gebruik.²⁰ In het erfrecht gaat veel veranderen. Prof. Monique Veira publiceerde eerder al uitgebreid over de ontwikkelingen in het Surinaamse erfrecht.²¹ Zij belichtte die veranderingen in grote lijnen; door de nieuwe wetgeving vanaf 1 mei 2025 blijft een rechtseenheid tussen Suriname, CAS-landen en Nederland behouden.

De wijze waarop zelfstandige landen vanuit koloniale onderschikking toch in gelijkwaardige nevenschikking voortgaan blijft van grote maatschappelijke en rechtswetenschappelijke relevantie. Juist daarom ook blijft in het rechtswetenschappelijke domein de mate van verbondenheid van samenlevingen door een formeel of materieel beginsel van discordantie een domein van historisch-vergelijkend onderzoek. Ook daarvan kunnen wij veel leren. Het is het domein waarop Van der Velden zich al jaren beweegt, en waarover hij ook op dit symposium sprak.²² Volgens hem zal een concordantie ook in onafhankelijkheid van belang blijven, waar het bijvoorbeeld gezichtspunten betreft die in de rechtswetenschap en rechtspraak zijn uitgekristalliseerd, en onontbeerlijk bij de invulling van met name open normen in het Burgerlijk Wetboek. De eigen koers is evident mogelijk en vaak ook wenselijk, als bijvoorbeeld in de uitleg bij de *common law*-traditie van lidstaten van de Caricom.

Eigendom in exclusiviteit laat zich slecht verenigen met collectieve rechten van tribale en inheemse gemeenschappen; bovendien moet tegen exploitatie van het land door een extractieve industrie worden gewaakt

Wat zijn de verwachtingen van het nieuwe BW? In de toekomst schouwen is lastig en kan slechts met behulp van vergelijkingen met het verleden. Wat waren de verwachtingen bij de invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in 1992 in Nederland, en zijn die verwachtingen uitgekomen?²³ Daarover sprak Michael Milo.²⁴ Het is het euvel met willekeurig welk wetboek dan ook – het moet bij de tijd gehouden worden door een methodiek die de veranderende samenleving kan accommoderen. Dat nieuwe BW is toch wel wat gebruiksvriendelijker dan het oude, voor academici, maar vooral voor de praktijk, met begrippen en regels in hedendaagse taal, in lijn met maar liefst een viertal andere codificaties in het Caraïbisch gebied en één over de oceaan. Het kent een open systeem, waarin de diversiteit van de samenleving zich kan manifesteren, ongeschreven recht kan worden begrepen, huidig recht vergeleken kan worden met oud recht en buitenlands recht, en nieuwe ontwikkelingen begrepen kunnen worden. Een nieuwe codificatie, hoe goed ook ontworpen, brengt recht noch rechtvaardigheid vanzelf. Dat moeten juristen zelf doen, in Nederland en in Suriname. Hoogste deugden voor de jurist als in het nationale wapen – *justitia, pietas, fides* – zijn noodzakelijk om dat ideaal wat dichterbij te brengen. Voorzitter Viola Heutger²⁵ weefde voordrachten en discussie tot één geheel, betrok praktijk bij geldend en komend publiek en privaatrecht, als ook fundamenteel historisch-vergelijkende aspecten. Er is nog veel mooi werk te doen, zowel rechtsgeleerd als in de praktijk, voor juristen van Suriname, in dat mooie land, en – met dank aan Jan de Boer – met het nieuwe Burgerlijk Wetboek van Suriname. •

14. Advocaat en directeur van het FHR Institute for Higher Education – in 1975 ook nauw betrokken bij de overgang naar onafhankelijkheid.

15. G. Best, ‘Over nut en noodzaak van concordantie ten tijde van staatkundige onafhankelijkheid (redactioneel)’, *SJB* 2023, p. 3.

16. Ontwerp Meijers en Toelichting Meijers ad titel 3.6 ontwerp BW, 1954.

17. Zie het artikel van A.S. de Blecourt, ‘Allo-diaal eigendom en erfelijk bezit in Suriname’,

De West-Indische Gids 1922/23, p. 129-158; C. Jadnanansing, ‘Verleden en toekomst van het recht van allodiale eigendom en erfelijk bezit. Met uitleg van enkele principes van het Anglo-Amerikaanse recht’, *Surinaams Juristenblad* 2023, p. 14-33.

18. A.C. Akkal-Ramautar, *Boedelproblematiek in Suriname* (diss.), 2015.

19. Docent aan de open universiteit in Nederland, voormalig lid van de Staatsraad en het Constitutioneel Hof van Suriname.

20. A.C. Akkal-Ramautar, ‘De noodzaak van

de Grondkamer voor toezicht op het grondgebruik in Suriname’, *WPNR* 2024, afl. 7450.

21. Laatstelijk prof. dr. M. Veira, ‘155 jaar Surinaams Burgerlijk Wetboek en de ontwikkelingen in het wettelijk erfrecht’, *Surinaams Juristenblad* 2024, 61, 3, p. 164-179.

22. Docent aan de Open Universiteit; voormalig Universitair hoofddocent aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen. Hij schreef veel over het concordantiebeginsel en publiceerde onder meer: *Ik lach met*

Grotius, en alle die prullen van boeken. Een rechtsgeschiedenis van Curaçao, SWP 2011.

23. Van Boom e.a. (red.), *Vooruitgedenkbok Burgerlijk Wetboek 1992-2022*, BJu, 2022.

24. Hoofddocent aan de Universiteit Utrecht.

25. Viola Heutger doceert aan de Universiteit Antwerpen, was lange tijd werkzaam in het Caraïbisch gebied, de Universiteit van de Nederlandse Antillen, de Universiteit van Aruba, en van de laatste ook Rector Magnificus.